

Nem örül a doppinggal elért világcsúcsonak,

*de együtt örül a fogyatékos kisfiúval,
aki szája szélén csorgó nyállal, nagy
erőfeszítésekkel*

társának tudja dobni a labdát. ”

(Fabiny Tamás: Egy-korintus-tizenhárom)

Finitum capax infiniti, a véges befogadja a végtelent. Így vallottak egykor Karácsonyról teológus eleink, kiemelve az inkarnáció, a testté létel jelentőségét. A szeretet – legyen akár emberi, akár isteni természetű – mindig vonzó, kedves, és

egyszerű. Dalos mező, tiszta tó, fehér házak. Végtelen és örökkévaló is, a leginkább azért, mert „*soha el nem múlik*” (1Kor 13,8). Emiatt lehet, szabad képviselni és gyakorolni mindenütt, minden időben. Krisztus urunk születésének ünnepére várva, mindenkori kérdéseink keresztültüzeiben, ezt a választ érdemes újra meghallanunk.

Bácskai Károly

Evangélikus Hittudományi Egyetem

Könyvtára

A JÁSZOLTÓL A FENYŐFÁIG, AVAGY MIÓTA KARÁCSONY A KARÁCSONY?

A Biblia és a kereszténység iránt érdeklődők számára nem meglepő, hogy Krisztus születésének a pontos dátuma (év, hónap, nap) *ismeretlen*. A ma is használt Gergely-naptár összeállítói (1582) az időszámítás kezdetének Krisztus születése évét akarták venni, de elszámolták magukat, így csak annyi bizonyos, hogy Krisztus időszámításunk *előtt* néhány esztendővel született.

Azt a megállapítást sem szokás megkérdőjelezni, hogy Jézus biztosan nem született télen. Sem decemberben, sem januárban. A mezőkön pásztorok tanyáztak a szabad ég alatt, és éjszaka örködték a nyájuk mellett (Lk 2,8). Habár a palesztin tél enyhébb, mint az európai, a hideg miatt október végétől mégis istállóban tartják a nyáját. Jézus szavai alapján is következtethetünk arra, hogy télen kellemetlenebb volt az időjárás Palesztinában: „*Imádkozatok, hogy ne kelljen télen, sem szombaton menekülnötök*” (Mt 24,20). Az is igen valószínűtlen, hogy egy arra kevésbé alkalmas időszakban, azaz télen tartsanak

olyan népszámlálást, amely miatt egész családoknak kell a szülőhelyükre visszamenniük, beleértve az áldott állapotban lévő asszonyokat és a kisgyermeküket.

Tény az is, hogy a Kr. u. II-III. században a keresztény gyülekezetek nagy területen szétszórva, változatos kultúrában éltek. Az eltérő zsidó, görög és római naptárak miatt sok gondot jelentett a közös *húsvétünnepelés* (Krisztus halála és feltámadása) időpontjának a meghatározása. Ez az Újszövetség szerint a zsidó peszách idejére esett (Niszán hó 14-e), ami a zsidó holdnaptár ingadozásai miatt mindig valamikor márciusban vagy áprilisban van. Krisztus *születésnap*i dátumának a kérdése nem az akkor még nem is létező „karácsonnyal”, hanem a *húsvét* ügyével kapcsolatosan fogalmazódott meg.

A latin egyházatyák, Tertullianus-szal az élen a március 25-öt látták helyesnek, a görögök az Artemision 14-et, ami a római naptár szerinti Április 6. Ehhez járult hozzá az a korabeli népszerű zsidó elképzelés, miszerint Isten prófétái *ugyanazon*

a napon halnak meg, mint amelyen fogannak, vagy születnek. Krisztus fogantatásának és halálának a napját azonosnak véve, és a szükséges kilenc hónapot hozzáadva jutottak el nyugaton a december 25-höz, illetve keleten a január 6-hoz.

Az egyház keleti felében előbb ünnepezték a karácsonyt, mint a nyugatiban, és a január 6. egyszerre volt Krisztus születésének és megkeresztelkedésének az ünnepe. Nyugaton a december 25-i dátum választását két korabeli eretnecség elleni harc is előmozdította: az arianizmus tagadta, hogy Jézusban Isten lett emberré, az adopcionizmus szerint pedig Jézus csak a keresztségekor vált Isten Fiává; ezért nem akarták összemosni a megszületés és a megkeresztelkedés eseményét.

A december 25-i karácsonyi ünnep a Kr. u. IV. századtól terjedt el, latin területen 325 után, Konstantinápolyban és Antióchiában 380 körül, Alexandriában csak 430 körül. Az első itáliai kalendáriumot, amelyben a december 25-i dátum hivatalos keresztény ünnepként jelent meg, 354-ben adták ki. A karácsony hat-, később négyhetes előkészületi időszaka (*adventus*) a Kr. u. V. század körül, a mai Franciaország területén alakult ki.

Karácsonyt ma a római katolikusok és a protestánsok december 25-én, az ortodoxok pedig január 6-án ünneplik (a nyugati egyházakban vízkereszt ünnepnapján), mert megmaradtak a régi Julianus-naptárnál, amely napjainkra már 13 napot késik a Gergely-naptárhoz képest. Az anglikai üdvözllet március 25-i ünnepe, amelyből kiindulva jutottak el a december 25-höz, csak a Kr. u. VI. századtól terjedt el (a mi keresztény kultúrkörünkben ma Gyümölcsoltó Boldogasszony).

Érdeemes kihangsúlyozni, hogy a keresztények karácsonykor sohasem a dátumot ünnepezték, hanem azt, *ami történt*, és nem "Jézus születésnapját", hanem a *Krisztus megszületését*. Az Európában helyenként ehhez kapcsolódó legendák (pl. "háromkirályok"), a bibliai történeteket felelevenítő misztériumjátékok és szokások középkori eredetűek. A betlehemi jászol felállítása Assisi Ferenchez, az ajándékosztó "Mikulás" alakja pedig a kizsáksai, jótékonykodó myrai Miklós püspök nevéhez fűződik.

A karácsony ma ismert európai kelléktárra (pl. fagyöngy, fenyő, gyertya) csak a Kr. u. XVII. század után alakult ki, Magyarország átvételük a Kr. u. XIX. század elejére tehető. A Kr. u. XX. századra a karácsony eredeti keresztény tartalma (a húsvéthoz hasonlóan) voltaképpen teljesen elkülönült az elüzletiesített, világi változattól. Ezért ma még nagyobb jelentősége van annak, hogy karácsony első, bibliai jelképe a jászol, egy *etetővájú* volt (Lk 2,7). Méltán írja a mi Ordass Lajosunkéhoz hasonló sorsú római katolikus püspök, Belon Gellért: "*Valami új Greccio kellene, ahol újra felgyulladnak a betlehemi fények! Vagy kellene egy új Szent Ferenc, akinek karjaiban úgy éledne meg a Kiszjézus szobra, ahogy azon az umbriai éjszakán a Poverellóban megéledt, és évszázadokon keresztül megtöltötte az embereket fénnel és melegséggel a szent éjszakán! És azóta hány karácsony varázsolta újból emberré a mindig vadulásra hajlamos emberiséget!*"

Bácskai Károly
Evangélikus Hittudományi Egyetem
Könyvtára